

Абаносовата кула

*... Et par forez longues et lees
par leus estranges et sauvages
Et maint peril et maint destroit
Tant qu'il vint au santier tot droit...*

Chretien de Troyes, „Yvain“

Дейвид пристигна в Кетмине следобед, ден след като слезе на брега в Шербург и стигна с колата си до Авранш, където във вторник бе пренощувал. Времето му позволи да се наслади спокойно на останалата част от пътя; да погледне отдалече живописните островърхи кули на приказния Сен Мишел; да се поразходи из „Сен Мало“ и „Динан“, а после да продължи на юг в разкошния септемврийски ден през непознатата местност. Веднага му допаднаха тихите пейзажи с обрани овощни дървета, подредени и окастрени, замислени, лъхаци на изчерпана плодovitост. На два пъти спря и си записа изключително приятното съзвучие на цвят и тон – успоредни ивици боя, запълнени от бележки с молив в присъщия му четлив почерк. Макар тези словесни бележки да даваха указание за истинските форми – че цветна ивица означава поле, огряна от слънце

* И през дълги и ширни гори,
през чужди и диви места,
през много коварни пътища мина
и много опасности и неволи видя,
докато дойде до правия път...
Кретиен дьо Троа, „Ивен“. – Бел. прев.

стена, далечен хълм – не нарисува нищо. Добави датата, часа и какво беше времето и продължи нататък.

Почувства се малко гузен, че му е толкова хубаво, че се е озовал неочаквано тук сам, без Бет, и то след като бе вдигнал толкова ненужен шум; но денят, усещането на откривател и естествено, обектът на цялото приключение, което застрашително приближаваше и все пак, за негова радост, още предстоеше, всичко това се бе съюзило, за да изгради приятната илюзия за ергенска свобода. Последва удоволствието от последните няколко километра през Пемпонската гора, една от останките на стария горист Бретан: покрай неизброимите дървета с връзаните в тях зелени и сенчести разклонения на пътя, на места, огрени от слънцето. И сякаш изведнъж подробностите за най-скорошния и най-славен период от живота на стареца прилегнаха точно по местата си. Никакви книги, нито интелигентни умозаклучения не можеха да заменят преките впечатления. Много преди да пристигне, Дейвид вече знаеше, че пътешествието му няма да е напразно.

Свърна по един още по-малък горски път, изоставен *vois communale*^{*}, а на около километър по-нататък се озова пред очаквания знак: *Manoir de Coetminais. Chemin prive*^{**}. Бяла порта, която се наложи да отвори и затвори. Още половин километър през гората и тъкмо преди дърветата да отстъпят място на една слънчева и затревена овощна градина, установи, че пътят му е преграден от друга порта. На най-горната дъска бе закована табелка. Думите ѝ го накараха да се усмихне наум, защото под началното *chien mechant*^{***} бе написано на английски: „Забранено за посетители, освен по предварителна уговорка“. И като потвърждение на сериозността им от вътрешната страна на портата забеляза катинар. Навярно бяха забравили, че пристига

* Vois communale (фр.) – общински път – Бел. прев.

** Manoir de Coetminais. Chemin prive (фр.) – имение Кетмине. Частен път – Бел. прев.

*** Chien mechant (фр.) – зло куче – Бел. прев.

днес следобед. За момент му стана неловко: ами ако старчето съвсем е забравило за посещението му? Остана така под гъстата сянка, загледан в слънчевата светлина насреща. Едва ли би могъл да забрави: предната седмица Дейвид бе изпратил кратко напомнително писъмце с благодарност за съгласието.

Наблизо между дърветата зад него някаква птица изпя чудновато трисричие, като някое фалшиво изпълнение на метална флейта. Огледа се, ала не успя да я види. Не беше английска птица: непонятно защо обстановката напомни на Дейвид, че той е тъкмо от Англия. Куче или не, не можеше... Върна се при колата, изгаси мотора, заключи вратите, после приближи портичката и я прекатери.

Закрачи по пътя през градината със стари дървета, отрупани с ябълки: жълти парменки и червени сайдерки. Нямаше и следа от куче, никакъв лай. Големият *manoir*, усамотен като остров и потънал в слънце насред полянката си в морето от огромни дъбове и букове, не се покриваше напълно с онова, което очакваше, навярно защото самият той говореше слабо френски – почти не познаваше страната извън Париж; при това бе превел думата визуално и буквално, като английските къщи от този вид. Всъщност личеше, че навремето е била от заможните къщи; нищо кой знае колко аристократично във фасадата с мазилка в бледа охра, с червеникави греди, пресрещнати от тъмнокафяви прозоречни капаци. На изток под прав ъгъл се виждаше малко крило, очевидно строено по-късно. Но ансамбълът имаше чар, стар и стегнат, с топъл, запомнящ се облик, излъчващ солидност. Просто бе очаквал нещо по-величествено.

Срещу южната страна на къщата се намираще вътрешен двор, настлан с чакъл. В подножието на стената – мушкато, два стари пълзящи розови храста, няколко бели гълъба по покрива; всички капаци бяха затворени: къщата спеше. Само входната врата, увенчана отгоре с хералдичен каменен щит, с изтъркани от времето детайли и изместен към западния край на къщата, бе отворена и подпряна. Дейвид предпазливо тръгна към нея.

Нямаше чукче, нито следа от звънец; нито, слава богу, страшно куче. Влезе в хол с каменен под и дъбова маса до старо дървено стълбище с протрити и напукани средновековни на вид перила, което водеше нагоре. Навътре, в дъното на помещението, друга отворена врата обрамчваше слънчева градина. Поколеба се, съзнавайки, че е пристигнал по-рано, отколкото бе съобщил; после почука с ръка по масивната входна врата. Няколко мига по-късно, разбрал колко безполезен е слабият звук, престъпи прага. От дясната му страна се разкри дълга, подобна на коридор дневна. Преградите от едно време навярно бяха съборени, ала някои от основните черни подпори бяха запазени и се открояваха ярко на фона на скелетно белите стени. На пръв поглед всичко напомняше бегло стил Тюдор – много по-английско от фасадата. Изключително красиво помещение, просторно, но попретрупано: старинни шкафове с резба, тумбести вази с цветя, няколко кресла и две канапета по-навътре; стари килими в розово и червено; и неизбежно картините... не се учуди, само дето можеше да влезе ей така – защото на Дейвид му бе известно, че освен собствените творби на стареца тук се намираще и една изискана малка колекция. Знаеше се за някои известни имена: Енсор*, Марке**, онзи пейзаж в дъното сигурно беше един „спокоен“ Дерен***, а над камината...

Все пак трябваше да се представи. Премина по каменния под край стълбата към вратата в дъното на помещението. Навън се простираще обширна морава, цветни лехи, ред храсти, няколко декоративни дървета. От север ги заграждаше висока стена и Дейвид видя по-нататък още един ред ниски сгради, скрити зад къщата – хамбари и краварници от времето, когато имението е било чифлик. Посред моравата се издига-

* Джеймс Енсор (1860–1949) – белгийски художник модернист – *Бел. прев.*

** Албер Марке – съвременен френски художник експресионист – *Бел. прев.*

*** Андре Дерен (1880–1954) – френски художник експресионист – *Бел. прев.*

ше каталпа, окастрена като грамадна зелена гъба; в сянката ѝ се мъдреха, сякаш унесени в разговор, градинска маса и три плетени стола. Зад тях, обгърнати от зноя, две голи момичета лежах на тревата едно до друго. Оттатъшното, полускритото, бе по гръб, сякаш заспало. Отсамното лежеше по корем, с брадичка, подпряна на ръцете, и четеше книга. На главата имаше широкопола сламена шапка, горната част обвита с тъмночервено парче плат. И двете тела бяха съвсем кафяви, равномерно кафяви, и явно нямаха понятие, че на трийсетина метра от тях в сенчестото антре стои непознат. Не разбираше как не бяха чули колата му в горската тишина. Но той наистина бе изпреварил часа „за чая“, който сам бе предложил в писмото си; а може би на вратата имаше все пак някакъв звънец или прислужник, който да го чуе. За няколко мига Дейвид запамети топлите тонове на двете лениви женски фигури, зеленото на чадъра каталпа и зеленото на тревата, тъмнокарминеното на шапката, розовата стена отвъд със старите плодни дръвчета, подпрени с колове. После се обърна и тръгна обратно към главния вход по-скоро развеселен, отколкото смутен. Помисли пак за Бет: как би се възхитила на това гмуркане в легендата... Порочният стар фавън и неговите пророчути следобеди.

Там, дето беше нахълтал в началото, веднага съзря онова, което в любопитството си бе пропуснал. На каменния под, зад една от страничните греди на вратата, се мъдреше пиринчен звънец с дръжка. Вдигна го и го разклати – прииска му се да не го бе сторвал: резкият училищен звън враждебно нахлу в смълчаната къща, в озарения ѝ от слънцето покой. Нищо не се случи; отгоре не се чува никакви стъпки, не се отвори и никаква врата в дъното на дългото помещение, където бе застанал. Зачака на прага. Мина около минута. Едва тогава едното от момичетата, не позна кое, се появи на вратата откъм градината и се запъти към него. Сега то бе облечено с бяла джелаба*; стройно момиче, малко по-ниско от среден ръст, на двайсет и

* Дълга арабска роба от груб памучен плат – *Бел. прев.*

една-две с кестеняво-златиста коса и правилни черти, с прави вежди, доста раздалечени очи, босо. Стопроцентова англичанка. Спря на пет-шест метра от него, в подножието на стълбата.

– Дейвид Уилямс?

Той понечи да се извини.

– Очаквахте ли ме?

– Да.

Тя не подаде ръка за поздрав.

– Извинете, че се промъкнах така. Портата на пътя беше заключена.

Тя тръсна глава.

– Трябваше просто да го дръпнете. Катинара. Съжалявам. – Не личеше да съжалява, нито да се смущава. Само добави: – Хенри спи.

– Тогава не го будете, моля ви. – Той се усмихна. – Малко съм подранил. Мислех, че трудно ще ви намеря.

Тя го огледа за миг: приискало му се да го посрещат.

– Ако не поспи следобед, става отвратителен.

Дейвид се усмихна.

– Нали разбирате, приех писмото му дословно – че ще ме настани тук... Но ако...

Тя погледна зад него; после се взря в лицето му и попита, като безразлично наклони глава:

– А жена ви?

Той обясни за шарката на Санди, за неприятностите в последния момент.

– В петък пристига със самолета в Париж. Стига с дъщеря ни всичко да е наред. Ще я посрещна там.

Неподвижните ѝ очи отново го претеглиха.

– Тогава да ви заведа да се настаните?

– Щом сте сигурна...

– Не се безпокойте.

Кимна му да я последва и се извърна към стълбата; обикновена, бяла, странно скромна и досущ като домашна прислужница след първото впечатление.

Той подхвърли:

– Превъзходна стая.

Тя докосна почернялото от годините перило, което се издигаше край тях.

– От петнайсети век. Така казват. – Но не погледна нито към него, нито към стаята; и не попита нищо, сякаш бе изминал само някакви си пет километра, за да дойде тук.

На най-горното стъпало тя свърна вдясно по коридор, застлан с дълга розовка. Отвори втората врата и пристъпи вътре, хванала дръжката, загледана безучастно в него, като съдържателката на хотела, в който бе отседнал предната нощ. Вече очакваше да чуе и цената.

– Банята е до вас.

– Чудесно. Ще ида само да докарам колата.

– Както искате.

И затвори вратата. Имаше нещо неестествено сковано у нея, почти по викториански, въпреки джелабата. Докато се връщаха по коридора към стълбата, той се усмихна насърчително.

– Вие сте...

– Хенри ме нарича Мишката.

Най-накрая мъничко досада на лицето ѝ – или предизвикателство, не разбра кое точно.

– Отдавна ли го познавате?

– От пролетта.

Направи опит да я спечели.

– Чух, че цялата тази работа не му е много по вкуса.

Тя сви едва доловимо рамене.

– Само ако е против него. Повечето е черупка.

Очевидно се мъчеше да му каже нещо; навярно, че дори да я бе видял в градината, дистанцията между нея и гостите се запазваше. Сигурно се грижеше за домакинството на Хенри; и все пак поведението ѝ показваше, че няма кой знае колко общо с къщата. Стигнаха до долното стъпало и тя пое към градината.

– Пак тук? След половин час? Събуждам го в четири.

Той се усмихна още веднъж заради самарянския тон в гласа ѝ, пренебрежителен към всичко, което външният свят би могъл да помисли за човека, наричан от нея „Хенри“ и „той“.

– Чудесно.

– Чувствайте се *comme chez vous**. Съгласен?

Тя поспря за секунда, сякаш разбираше, че е прекалено студена, като същинска сибила. Забеляза у нея дори плахост, последна нищожна сянка на дружелюбна усмивка. После тя сведе поглед, обърна се и запристъпя леко към градината; в мига, в който излизаше през вратата, джелабата за миг изгуби плътността си на фона на слънчевата светлина; прелитаща гола сянка. Дойде му наум, че е забравил да пита за кучето; но предположи, че тя поне се е сетила за него; и се постара да си спомни в коя друга непозната къща го бяха посрещали по-негостоприемно... сякаш си бе позволил твърде много, макар да не бе надхвърлил допустимото – във всеки случай не спрямо нея. Бе разбрал, че старецът вече не обръща внимание на условностите.

Върна се през овощната градина до портата. За това поне не го бе заблудила. Още щом я дръпна, скобата изскочи от катинара. Върна колата и паркира в сянката на един кестен срещу къщата, извади сака с принадлежностите за ношуване и чантата си, после всекидневния джинсов костюм на закачалка. Когато се заизкачва по стълбата, надзърна през вратата към задната градина; но двете момичета като че ли бяха изчезнали. Горе в коридора спря да разгледа двете картини, които бе забелязал преди малко и не бе успял да познае автора... но сега, естествено, Максимилиан Луис**. Късметлия старец: да купи картините, преди да се бяха превърнали в обект на алчност, в пресметлива инвестиция. Дейвид забрави за хладния прием.

Стаята му бе обзаведена скромно: двойно легло в някакъв доста недоялан провинциален вариант на стил ампир, орехов

* *Comme chez vous* (фр.) – като у дома си – Бел. прев.

** Максимилиан Луис (1858–1941) – френски художник. – Бел. прев.

гардероб, надупчен от дървояди, стол, стара кушетка с износена зелена дамаска; огледало с позлатена рамка и разядена тук-там амалгама. Стаята намирисваше на мухъл – рядко ползвана, явно обзаведена от местни разпродажби. Единствената несъвместима вещ бе картината с подпис Лорансен* над леглото. Дейвид опита да я откачи, за да я разгледа на по-добра светлина. Но рамката беше завинтена към стената. Усмихна се и поклати глава; ех, защо не беше тук добричката му Бет.

Дейвид бе предупреден от лондонското издателство – от главния редактор, инициатор на цялостния проект – за рифовете, далеч по-страшни от заключените врати, съпътстващи всяко посещение в Кетмине. Докачливостта, имената, които не биваше да споменава, грубоватият език, уловките; нямаше и капка съмнение, че именно този „велик човек“ можеше да бъде и най-отвратителен дъртак. Можеше да бъде, изглежда, и съвсем чаровен – стига да му се поправиш. „Наивен като дете в някои отношения“, беше казал издателят. А после: „Не спорете с него за Англия и англичаните, просто приемете, че отдавна е напуснал страната и не търпи да му напомнят какво може да е пропуснал.“ И накрая: „Страшно му се иска да издадем тази книга.“ Дейвид не биваше да се остави да го убедят, че героят ѝ не дава пукната пара за мнението в собствената му родина.

По много причини пътешествието му не беше чак толкова наложително. Вече бе нахвърлил увода, знаеше достатъчно добре какво ще пише; имаше статиите от най-важните каталози, специално тази за ретроспективната изложба в „Тейт“ от 1969 година ... закъснялата маслиненна клонка на официалните институции на британското изкуство; рецензиите за двете последни парижки изложби и за нюйоркската; кратката монография на Майра Леви в поредицата „Съвременни майстори“

* Мари Лорансен – съвременна френска художничка, привърженичка на кубизма. – *Бел. прев.*